

सर्व शासकीय, निमशासकीय कार्यालयांच्या
इमारतींवर भारतीय ध्वजारोहण करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन
सामान्य प्रशासन विभाग
शासन निर्णय क्रमांक: एफएलजी १०१३ / प्र.क्र. १४७ / ३०
मंत्रालय, मादाम कामा रोड,
हुतात्मा राजगुरु चौक, मुंबई ४०० ०३२
तारीख: ३० ऑगस्ट २०१३

प्रस्तावना -

भारत सरकारच्या “भारतीय ध्वज संहिता २००६” मध्ये कलम आठ ३.३९ अनुसार, “सामान्यतः उच्च न्यायालय, सचिवालय, आयुक्तांची कार्यालये, जिल्हाधिकारी कार्यालये, तुरुंग व जिल्हा मंडळे, नगरपालिका व जिल्हा परिषदा व विभागीय / सार्वजनिक क्षेत्र उपक्रमांची कार्यालये “या सारख्या इमारतींवर ध्वज लावणे” अपेक्षित आहे. ध्वजसंहितेच्या कलम एक २.२ नुसार, “जनतेतील कोणतीही व्यक्ती / खाजगी संघटना शैक्षणिक संस्था यांना राष्ट्रध्वजाची प्रतिष्ठा व सन्मान राखून सर्व प्रसंगांच्या व समारंभांच्या दिवशी किंवा अन्यथा ध्वजारोहण” करता येते.

भारतीय ध्वजसंहितेत अलिकडे झालेल्या वरील दुरुस्तीच्या पार्श्वभूमीवर, भारतीय राष्ट्रध्वजाचे जनसामान्यांमध्ये महत्त्व अधोरेखित करून ध्वजारोहणाबाबत नागरिकांना प्रोत्साहित करण्याचे व राष्ट्रध्वज संहितेबाबत जागरुकता निर्माण करण्याचे राज्य शासनाने ठरविले आहे. राज्यातील नागरिकांनी आणि खाजगी संघटनांनी राष्ट्रध्वजाचा मान राखावा आणि त्यातून आपले राष्ट्रप्रेम दर्शवावे असे आवाहन करीत असतांना सर्व शासकीय कार्यालयांनी त्यांच्या इमारतींवर सर्व दिवशी राष्ट्रध्वज फडकविण्याबाबत निर्णय घेण्याचे प्रस्तावित होते.

त्यानुसार, राज्य शासनाने या मोहिमेच्या पहिल्या टप्प्यात राज्यातील सर्व शासकीय कार्यालये, निमशासकीय कार्यालये, जिल्हा परिषदा, पंचायत समिती, ग्रामपंचायती, नगरपरिषदा, नगरपालिका, महानगरपालिका, शासकीय महामंडळे/ मंडळे, आयोग यांच्या इमारतींवर वर्षभर राष्ट्रध्वज लावण्याबाबत प्रस्ताव शासनाच्या विचाराधीन होता. या संदर्भात शासनाने खालील प्रमाणे निर्णय घेतला आहे.

शासन निर्णय -

राज्यातील सर्व शासकीय कार्यालये, निमशासकीय कार्यालये, जिल्हा परिषदा, पंचायत समिती, ग्रामपंचायती, नगरपरिषदा, नगरपालिका, महानगरपालिका, शासकीय महामंडळे/मंडळे, आयोग यांच्या इमारतींवर संबंधित कार्यालयांनी इमारतीचा आकार व उंची, स्थान (Location) विचारात घेऊन इमारतीवर उंच, ठळकरीत्या सर्वांना दिसेल अशा पद्धतीने खालीलपैकी ४ प्रमाणित आकारापैकी एका आकाराचा ध्वज वर्षाचे सर्व दिवस (राष्ट्रध्वज संहितेत नमूद केलेले अपवादात्मक प्रसंग वगळून) फडकविण्यात यावा.

ध्वजाचा आकाराचा क्रमांक	आकार (मि.मि.)	आकार (चौ.फु.)
२	३,६०० x २,४०० मि.मि.	सुमारे ११.९२ x ७.१० फुट
३	२,७०० x १,८०० मि.मि.	सुमारे ८.१० x ५.१० फुट
४	१,८०० x १,२०० मि.मि.	सुमारे ५.१० x ३.११ फुट
५	१,३५० x ९०० मि.मि.	सुमारे ४.५ x २.११ फुट

ध्वजारोहणासाठी आवश्यक असणारी व्यवस्था येत्या तीन महिन्यांच्या आत करण्यात यावी. ध्वजारोहण करताना सर्व संबंधितांनी याबाबत भारतीय ध्वजसंहिता २००६ चे काटेकोरपणे पालन करावे. भारतीय ध्वजसंहिता २००६ बाबत सर्वकष माहिती शासनाच्या www.mharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करून देण्यात येत आहे.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१३०८२८१४०२३२७६०७ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(अजय अंबेकर)

शासनाचे उप सचिव

प्रत,

१. मा. मुख्यमंत्री / मा. उप मुख्यमंत्री / मा.मंत्री / मा. राज्यमंत्री यांची कार्यालये
२. सर्व मंत्रालयीन विभाग यांना कळविण्यात येते की, त्यांनी सदरहू शासन निर्णय त्यांच्या अधिपत्याखालील सर्व क्षेत्रीय कार्यालयांना त्यांच्या स्तरावरून आवश्यक कार्यवाहीसाठी प्रसृत करावे.
३. निबंधक, उच्च न्यायालय, मुंबई / औरंगाबाद / नागपूर.
४. राज्यातील सर्व विद्यापीठे.
५. सर्व विभागीय आयुक्त (महसूल).
६. सर्व जिल्हाधिकारी कार्यालये.
७. सर्व जिल्हा परिषद.
८. सर्व तहसिल कार्यालये.
९. सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी.
१०. सर्व पंचायत समिती कार्यालये.
११. सर्व मंडळ / महामंडळे.
१२. सर्व महानगरपालिका / नगर पालिका / नगर परिषद.